

Det är på tiden med medborgar(folk)bildning

av Bengt-Åke Wennberg

Den gamla folkbildningen såg som sitt ändamål att öka elevernas självkänsla, stärka deras självförtroende och göra dem beredda att svara upp mot det ansvar som de som medborgare fått genom allmänna val.

Dagens skola ser som sitt ändamål att göra eleverna förmögna att medverka i ett arbetsliv där syftet är att hålla budgeten och skapa vinst.

Det dök häromdagen ner ett mail från Ole-Jacob Thomassen med en artikel i Sociologisk tidskrift. Den handlar om norsk arbetsmiljöforskning men den kunde lika gärna handlat om svensk arbetslivs- och organisationsforskning. Artikelns poäng är att den forskning som görs är inåtvänd och riktad bara till den egna kretsen och egentligen oanvändbar för en medborgardiskussion om vår tids akuta samhällsproblem. Den påstår saker **om** olika personer och deras sociala förhållanden snarare än att ge de inblandade personerna insikter som kan hjälpa dem i just deras situation.

Ole-Jacob refererar till en forskare vid namn Borawoy som i samma tidskrift tidigare pläderat för att det behövs en fördjupad offentlig diskussion baserad på vad vi i dag vet, som är *publik och riktar sig direkt till medborgarna*. En forskning som inte håller sig på sin kant, som inte fastnar i akademiska revirstrider och som är dristig och modig nog att gå in i samhällsdebatten. Bo Rothstein utgör ett sådant exempel.

I dagarna har han i [DN den 28.4.2012](#) konstaterat att den diskussion som i dag pågår på skolområdet förs

...utan någon grund i vad som på det medicinska området benämns "vetenskap och beprövad erfarenhet". Alla som så önskar kan lyfta fram sina favoritslagpåsar. De som är motståndare till friskolor kan skylla på denna reform. De som inte gillar progressiv pedagogik kan lägga skulden där och de som har ideologiska aversioner mot kommunaliseringen ropar på ett återförstatligande av skolan.

Rothstein fortsätter med att notera att det finns ett antal centrala insikter och empiriska forskningsresultat som har stor betydelse för de problem det svenska skolväsendet står inför. Vi menar att detta också gäller arbetslivet i stort. Problemet är att vad som händer i praktiken numera bara är mycket löst kopplat till vad som händer och beslutas i alla övriga övergripande led i hierarkin. Detta innebär att ledningens möjligheter att utöva direkt styrning av den praktiska verksamheten är begränsad. Så här skriver Rothstein:

Tanken att någon centralt styrd generalplan till exempel vad gäller undervisningens utformning skall kunna förbättra den svenska skolan kan därmed läggas på hyllan.

Jag menar att detta gäller också alla andra politiska förslag och organisatoriska ingrepp som i dag diskuteras. Exempelvis lean production, New Public Management, arbetsmarknadscoacher etc.

Ole-Jacob Thomassen visar i sin artikel på hur forskningen på samma sätt som skolpolitiker och regeringsföreträdare avlägsnat sig långt från den verksamhet de påstås studera. Ole-Jacob identifierar tre riktningar som alla fångats i sina egna djupa vallgravar.

Den första handlar om att man fastnat i en form som tidigare använts inom den naturvetenskapliga kunskapsgenereringen och som bygger på evidensbegreppet. Den andra handlar om forskning som en slags systemkritik men som kommit att sakna betydelse eftersom praktiken är så löst kopplad till olika centrala beslut. Den tredje handlar om en politiskt styrd forskning där man på olika sätt tvingas pröva olika politiska hugskott snarare än att bygga forskningsfrågorna på empirisk erfarenhet och redan existerande kunskap.

Ole-Jacob konstaterar att forskarna aktar sig noga från att göra det som Rothstein gör – kritisera de grundläggande resonemang som politiker, experter och forskare för ut till medborgarna. Han konstaterar att de olika tankeriktningarna inte bör isoleras från varandra och bli sig själva nog. De bildar alla den kunskapsbas vi medborgare behöver för att förstå problematiken och veta vad vi aktivt själva kan göra för att skapa ett bättre samhälle. Jag tror att detta också är vad Burawoy syftar på när han talar om en publikt användbar och genererad kunskap som stöds av forskningen men inte behärskas av den.

En sådan kunskap är nödvändig för att [möjliggöra det samarbete](#) som går utanför de byråkratiska och paternalistiska ramar som nu dominerar det svenska arbetslivet.

Referenser

Rothstein B (2012): De lokala skolledarna är nyckeln till att lösa krisen. DN 2012-04-28

<https://www.dn.se/debatt/de-lokala-skolledarna-ar-nyckeln-for-att-losa-krisen/>

Thomassen O J (2013): Integritet som arbetslivsfenomen. Oslo: Det medicinske fakultet. Universitetet i Oslo.

Wennberg B-Å, Hane M (2012): Tankar om samarbetsfenomenet. Degerfors. Samarbetsdynamik AB.

<https://menvart.se/Filerpdf/2012-bloggar/TSamarbets120501.pdf>